

"מחלוקת, לשם שינוי" דף לימוד לשיח קהילתי

כמו חצב להתבצר
 במעבה האדמה
 ולחכות לסיומה
 של העונה הכי חמה
 ואחר כך להתמר
 וכעמוד עשן לבן
 שמועה טובה להעביר
 שהחגים כבר באוויר

וכמו ענן להתגשם
 מעל חלקת שדה ריקה
 ולהביא לרגבים
 את הבשורה הירוקה

נעמי שמר

- **קשיר יש שתי תנועות שונות של החצב - התכצרות במעבה האדמה (שלב הקצב), מול "עמוד עשן לבן" (שלב הפריחה). התכווננו על מצב ההתכצרות - מה היתרונות והחסרונות שלו? מתי אתם הייתם בחוויה של התכצרות בעמדה מסוימת ומה זה גרם לכם?**
- **הדימוי הנוסף קשיר הוא "כמו ענן להתגשם", שהוא מעין תמונת ראי של "כמו חצב להתכצב". הענן הוא זה שמסוגל להביא את הבשורה ומוריד גשם לכולם, ללא הבחנה. נסו להיזכר בחוויה של 'ענן' שחוויתם - מתי הצלחתם להתכוון הפרספקטיבה רחבה על סוגיה כלשהי ומתוך כך להיות מסוגלים לעשות טוב באופן רחב?**

...אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל... לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי, ללמדך, שחיבה וריעות נוהגים זה בזה, לקיים מה שנאמר: "האמת והשלום אהבו" (זכריה ח');
 תלמוד בבלי מסכת יבמות דף יד עמוד ב

- **בית שמאי ובית הלל נחלקו בכל תחומי ההלכה, אך לארצות זאת המשיכו לקיים קשרי חינוך, שבודאי הקשו על אורחות החיים בתוך הבית. האם בתוך הקהילה אנחנו מרגישים שמערכות היחסים נפגשו או נחלשו בעקבות המחלוקת הערכית/פוליטית?**
- **איך ניתן לאהוב את האמת ולא פחות מכך לאהוב את השלום במסגרת החיים הקהילתיים? איך ניתן לייצר דינמיקה קהילתית שמחזיקה את המורכבות העמוקה הזאת?**

- **יהודה עמיחי מתאר קשיר את 'המקום שבו אנן צודקים' כמקום קשה שאינו מצמיח דבר. האם כל החזקת דעה מבוררת (שאיננה יוקדת) מביאה למקום כזה?**
- **איך אפשר כקהילה 'לאוורר' את הדינמיקות הצודקות על מנת לאפשר צמיחה והתחדשות? אילו מתנאים קהילתיים יכולים לסייע בכך?**
- **יהודה עמיחי קושר בין העמדה הצודקת לבין חורבן הבית, ומציב מולה את הלחישה. כיצד אתם מבינים את הדימוי של הלחישה בהקשר הזה? מה הביטוי של הלחישה בחיים הקהילתיים?**

מן המקום שבו אנו צודקים
 לא יצמחו לעולם
 פרחים באביב.

המקום שבו אנו צודקים
 הוא קשה ורמוס
 כמו חצב.

אבל ספקות ואהבות עושים
 את העולם לתחוח
 כמו הפרפרת, כמו חריש.

ולחישה תשמע במקום
 שבו היה הבית
 אשר נחרב.

יהודה עמיחי

הנה ימים באים ואנשים לא ימדדו מי יותר ומי פחות אלא מי נכון למה, ותחת אשר ידחו רעיון נבון רק משום שבא מזולתם - ירוצו אנשים איש אל רעהו לשמוע דעה, בבחינת "אני צריך לו כפרח לפרפר בשביל לעשות פרי"... הנה ימים באים ואנשים יניחו לזולתם לגמור משפט עד סופו, וישקלו וישיבו בנחת (חזון טיוטה א').

הנה ימים באים ותרבה תחושת ההדדיות בין אנשים שתעלה מעומק ההגדרות העצמיות של היחידים מתוך היחודיות של האחד וההזדהות עם היחודיות של הזולת. תהיה הכרה והסכמה כללית שכל בני האדם עלי אדמות שווים ושונים. כל אחד וטביעת האצבע שלו. ויהיה לזה כבוד חדש. אנשים יודו איש לאחיו על היותם הם. זאת תהיה אחוה חדשה שתוליד שמחה גדולה - הנה ימים באים (חזון טיוטה ב').

- **חזונו של מאיר אריאל "אנשים יניחו לזולתם לגמור משפט עד סופו" - איך ניתן לחזק ולשכלל את יכולת ההקשבה בחיים הקהילתיים שלנו?**
- **מתוך חוויות החיים הקהילתיים, באיזה אופן תחושת ההזדהות והאחוה מתחזקת דווקא לאור היחודיות והשונות של מילה?**
- **"אנשים יודו איש לאחיו על היותם הם" - על מה תרצו להודות זה לזה (עכשיו, ברגע זה ממש)?**

"מחלוקת, לשם שינוי" דגשים למנחה לדף הלימוד

הוספה על השאלות בדף הלימוד - "עמוד עשן לבן" כדבר"כ מסמל שלום, סיוס של סכסוך ("עד שייצא עשן לבן"). לפי נעמי שער נראה שזה יכול לקרות רק אחרי שמפסיקים להתקצר כל אחד בשלו.

עם זאת, כדאי להדגיש את הקשר שבין החזקת זהות ועמדות מקוררות לבין היכולת להשכין שלום, ולהבהיר שבהשכנת שלום אין הכוונה לכך שמראש עדיף שכולם יחזיקו בדעות מעורפלות שמאפשרות להגיע מהר לפשרה. חשוב להדגיש שיש ערך בכל דעה, ועדיין יש אחריות משותפת למצוא את השלום. האתגר המורכב המונח לפתרון כיחידים וכקהילה הוא איך ניתן להמשיך להחזיק עמוד שדרה אידיאולוגי ולצד זאת להיות עמוד עשן לבן, שמסוגל להעביר שמועה טובה ומהיבא לרגבים את הבשורה הירוקה טובה ולהשכין שלום?

כמו חצב להתבצר במעבה האדמה ולחכות לסיומה של העונה הכי חמה ואחר כך להתמר ובעמוד עשן לבן שמועה טובה להעביר שהחגים כבר באוויר

וכמו ענן להתגשם מעל חלקת שדה ריקה ולהביא לרגבים את הבשורה הירוקה נעמי שמר

...אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל... לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי, ללמדך, שחיבה וריעות נוהגים זה בזה, לקיים מה שנאמר: "האמת והשלום אהבו" (זכריה ח'); תלמוד בבלי מסכת יבמות דף יד עמוד ב

על אף שמדובר במקור יחסית מוכר, כדבר"כ לא מתעכבים על ההיבט המעשי של קשרי החינוך - להקים ביתקהילה/מדינה יחד מתוך מחלוקת זאת הכרעה ערכית להחזיק את המורכבות של חילוקי הדעות יום יום בתוך הבית בתוך החיים. אפשר לשאול - מה מחזק את יחסי החיבה והרעות בין צדדים למחלוקת? (מטרת משותפת, עשייה משותפת, חזויות משותפות בונות וכו').

להרחבה - השימוש במילה 'מקום' גם בהקשר לכינוי של אלוהים כ'מקומו של עולם', והקשר לכינוי 'לאת מקום'. בנוסף, יש בשיר הדגמה לאיך פרספקטיבה שונה משנה גם את המשמעות של הדברים - חפרפרת וחריש הן כדבר"כ מילים בעלות משמעות שלילית, ובשיר הן מקבולות משמעות חיובית ומצמיחה. כך גם הקשבה מאפשרת חשיפה לפרספקטיבות שונות שיכולות להעניק משמעות נוספת ומחדשת לדברים ודעות. השיר מאפשר גם דיבור ישיר על הפחד מ'מחורבן הבית', שנמצא ברקע של הויכוחים הנוכחיים ובקבוצות מוסיומות נכון יהיה להנכיח אותו עבור הקבוצה.

מן המקום שבו אנו צודקים לא יצמחו לעולם פרחים באביב.

המקום שבו אנו צודקים הוא קשה ורמוס כמו חצר.

אבל ספקות ואהבות עושים את העולם לתחוח כמו חפרפרת, כמו חריש.

ולחישת השמע במקום שבו היה הבית אשר נחרב.

יהודה עמיחי

הנה ימים באים ואנשים לא ימדדו מי יותר ומי פחות אלא מי נכון למה, ותחת אשר ידחו רעיון נבון רק משום שבא מזולתם - ירוצו אנשים איש אל רעהו לשמוע דעה, בבחינת "אני צריך לו כפרח לפרפר בשביל לעשות פרי"... הנה ימים באים ואנשים יניחו לזולתם לגמור משפט עד סופו, וישקלו וישיבו בנחת (חזון טיוטה א').

הנה ימים באים ותרבה תחושת ההדדיות בין אנשים שתעלה מעומק ההגדרות העצמיות של היחידים מתוך היחודיות של האחד וההזדהות עם היחודיות של הזולת. תהיה הכרה והסכמה כללית שכל בני האדם עלי אדמות שווים ושווים. כל אחד וטביעת האצבע שלו. ויהיה לזה כבוד חדש. אנשים יודו איש לאחיו על היותם הם. זאת תהיה אחוה חדשה שתוליד שמחה גדולה - הנה ימים באים (חזון טיוטה ב').

מאיר אריאל מבטא נקודה שבאה לידי ביטוי גם בקטעים הקודמים והיא לא להסתפק רק בלהצליח לחיות בשלום עם דעות שונות, מניין, אלא לשמח באחרות. לצמח מהשונות. "זאת תהיה אחוה חדשה שתוליד שמחה גדולה" - זה האתגר הגדול יותר, לא רק לשאת את הזולת עם דעותיו השונות אלא להתברך ממנו בתחושת הדדיות עמוקה ומשמעותית. כדאי לסיים את הלימוד המשותף בתרגיל המופיע בדף הלימוד - להודות אחד לשני על דבר אחד שיש בו, דבר שמוזכר אצלו שמחה גדולה.

"מחלוקת, לשם שינוי"

מהלך מוצע לערב שיח קהילתי

1. פתיחה: לשם מה נתכנסנו?

להקשיב – פחות להגיב, לא לשכנע בצדקת דרכנו, יותר לשמוע תחושות, רגשות וחוויות ולהצליח להביא את עצמנו אבל גם להקשיב לדולתנו באופן פתוח וכנה.

- לעבור על כללי השיח: לב פתוח, קבלה, סקרנות, גילוי, כנות, מיקוד. (מצורף כקובץ מעוצב, חשוב להדפיס ולתלות במרחב או לחלק בין המשתתפים)

2. סבב מהיר: "כאב שכאתי איתו לכאן", במשפט אחד.

(תלוי בכמות המשתתפים, לא מומלץ מעל 25 משתתפים אלא אם כן מפצלים לסבבים במקביל).

המטרה של הסבב היא להנכיח את הכאבים השונים, לתת להם מקום, ולהראות שהרבה מהכאבים משותפים לשני הצדדים וזה כשלעצמו מאפשר שיח משותף מתוך הבנה שצריך לשנות את המצב.

אפשרות נוספת: היגדים והתמקמות על ציר.

לומר היגד ולבקש מכל אחד/ת להתמקם על ציר שבין "מזדהה מאוד" לבין "לא מזדהה בכלל".

המתודה של ההיגדים מאפשרת להנכיח את הכאבים המשותפים עבור המשתתפים, וההתמקמות על הציר מאפשרת ביטוי אישי של כל משתתף שלא באמצעות דיבור.

היגדים אפשריים:

- אני מרגיש/ה שהצד השני לא מבין אותי בכלל
- אני מרגיש/ה שאין רצון אמיתי להקשיב לכאב שלי
- אני מרגיש/ה שיש השתקה של דעות מסוימות
- אני מרגיש/ה שהמחלוקת הפוליטית/ערכית פוגעת ביחסים הבינאישיים סביבי
- אני מרגיש/ה שהשיח הציבורי מחלק ל'טועים' ו'צודקים' ושזה עושה לי עוול
- אני מרגיש/ה שקשה לי להחזיק את המורכבות של מצד אחד אקטיביות לטובת קידום הערכים שלי ומהצד השני החזקה של שיח עם 'הצד שכנגד'

3. מחלוקה לחברות/לואות: לנסות ככל שניתן לייצר לואות הטרואניים מבחינת דעות

דף לימוד (מבורך + דף דגשים למחנה)

הדף עוסק בהחזקת המורכבות של האמת והשלום – להיות אדם בעל דעה מבוררת ואיתנה, שרואה את הזולת ואת האמת שלו, חי איתו בשלום ואפילו שמח בהיות הזולת שונה ממנו, בתוך ההקשר של החיים הקהילתיים.

מתודות אפשריות נוספות לעבודה בחברות/זוגות –

הליכה דיאלוגית

(יוצאים להליכה זוגית במרחב עם מעט שאלות לשיחה): המטרה של התרגיל היא תרגול הקשבה והסרה של 'תודעת עמדות' דרך האינטראקציה הבינאישית.

שאלות להליכה הדיאלוגית:

1. מה בוער בך עכשיו, כרגע?
2. מתי היית בחוויה של התבצרות בעמדה מסוימת ומה זה גרם לך?
3. מתי הצלחת להתבונן בפרספקטיבה רחבה על סוגיה כלשהי ומתוך כך להיות מסוגל להבין עמדות אחרות (גם מבלי לקבל אותן)?

קלפי שיח (מצורף קובץ להדפסה)

שיחה בשניים באמצעות שאלות המופיעות בקלפים.

תרגיל כתיבה

כל אחד כותב על דף 10 השלמות למשפט "אני מאמין/הייתי רוצה ש...".
בוחרים 2-3 משפטים ושואלים עליהם אחד את השני להעמקת ההבנה.

4. הצטרפות של זוגות לרביעיות: שיח משותף - "עד לנקודה שלנו" (מאיר אריאל)

קלפי שיח (מצורף קובץ להדפסה):

1. סבב ראשון: כל אחד בתורו לוקח קלף ומשלים את המשפט. השאר מקשיבים, אפשר לשאול שאלת הבנה בלבד.
2. סבב שני: כל אחד בוחר להתייחס למשפט אחד שנאמר בסבב הקודם – הוא צריך לחזור על מה שנאמר, לוודא עם הדובר שהוא חזר על הדברים באופן נכון, ואז להגיב אליהם.

אפשרות נוספת:

תרגיל כתיבה (כמו שמפורט למעלה)

סבב ראשון – שיתוף בשני משפטים מתוך ה-10 שנכתבו, סבב שני – כל אחד בוחר להתייחס למשפט אחד שנאמר בסבב הקודם ולהגיב אליו.

5. איסוף קמאיואה: סבב מהיר

- מילה שאני יוצא/ת איתה
- משהו אחד שהתחדש לי (במשפט קצר)
- באתי לכאן... ואני יוצא/ת מכאן...

הצעה: לשיר יחד!

אפשר ורצוי לשלב שירים במהלך הערב שתורמים לאווירה נעימה ומחברת ומסייעים להקליל את הכובד. אפשר להקרין את המילים על מסך ולשיר יחד, אפשר גם לארגן מראש נגן וזמר מתוך הקהילה שאליו מצטרפים בשירה.

כמה הצעות לשירים מתאימים:

- "הנה הם באים" לולה
- "לפני שייגמר" של עידן רייכל
- "שחקי על החלומות"
- "נחמה" של אילנית
- "שירת העשבים"
- "כתונת פסים"
- "כמו בלדה" (אם זר קוצים כואב)